

49

MUŞ VİZYON PLANI

'KIR ve KENT'

KENTSEL VİZYON
PLATFORMU

KENTSEL VİZYON PLATFORMU

‘Kentsel Vizyon ile Kurgulanan Kentler’

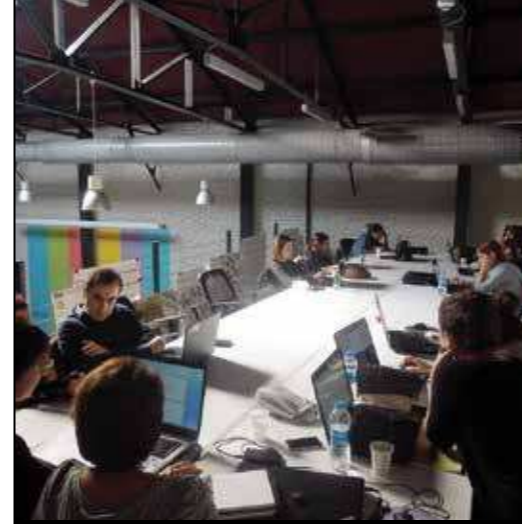
NEF ve Kentsel Strateji tarafından kurulan
Kentsel Vizyon Platformu
kamu, sivil ve özel sektör işbirliği ile

- bölge
- kent
- mahalle

ölçeğinde çalışmalar yaparak, yeni planlama
yaklaşımı ve modellerini tartışmaya açmaktadır.

81KENT
VİZYON
www.kentselvizyon.org

“Muş Vizyon Planı” Kentsel Strateji tarafından geliştirilen kapsam ve içerik çerçevesinde, A. Faruk Göksu ve Sıla Akalp’ın Stüdyo 33’te verdiği eğitimler sonucunda, Deniz Kimyon ve Merve Demiröz tarafından hazırlanmıştır.

01

ANALİTİK BAKIŞ
Stratejik Göstergeler
10 Temel Sorun ve Fırsat
BEK Analizi

07

02

STRATEJİK BAKIŞ
Bölgesel İşbirliği
Kent Kurgusu

15

03

VİZYON
Bölgesel Vizyon
Kentsel Vizyon

20

04

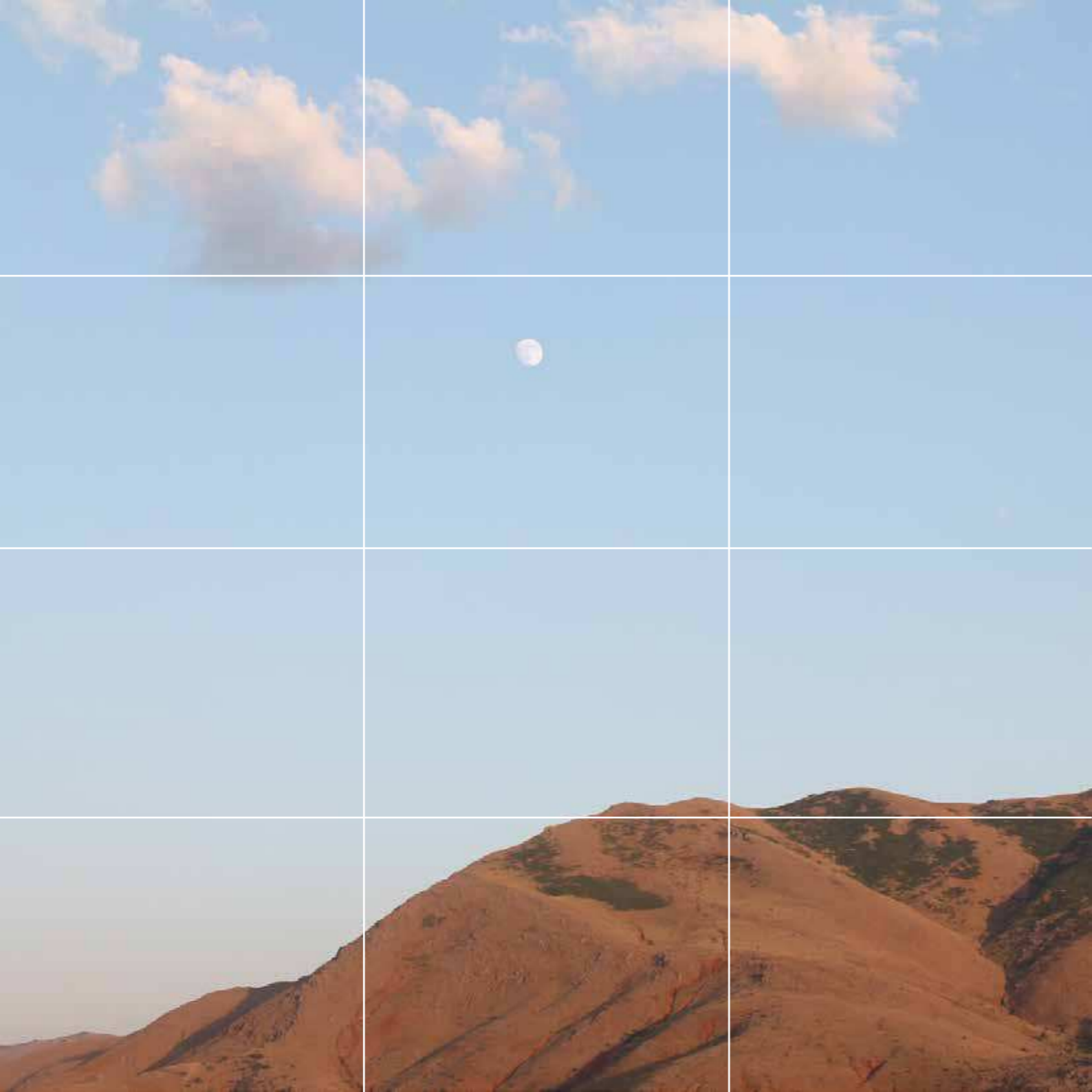
VİZYON ve EYLEM ÇERÇEVESİ
Vizyon Çerçevesi
Eylem Çerçevesi

23

05

MUŞ'UN GELECEĞİ İÇİN
10 TEMEL İLKE

36

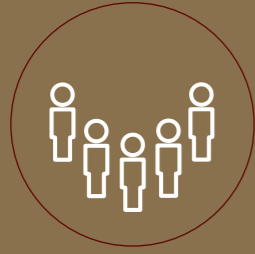
BÖLÜM

01

ANALİTİK BAKIŞ

Stratejik Göstergeler
10 Temel Sorun ve Fırsat
BEK Analizi

STRATEJİK GÖSTERGELER

Nüfus:
413.260 kişi

Ekonomik Değerler:

- Tarım (Yem bitkileri, tütün, şeker pancarı)
- Hayvancılık
- Arıcılık
- Madencilik
- Tekstil
- İnşaat
- Metal Sanayi

Eğitim:

- Muş Alparslan Üniversitesi (2.200 öğrenci)

Doğal Değerler:

- Muş Ovası
- Murat ve Karasu Nehirleri
- Hamurpet Krater Gölleri
- Alparslan I Barajı

8

9

Performans Kriterleri

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

80

ÇEVRE
76

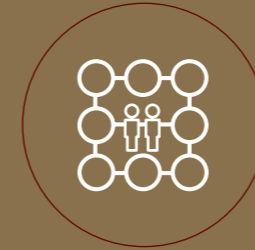
EKONOMİ

80

SOSYAL
80

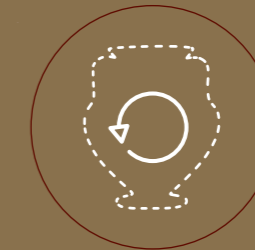
YAŞAM KALİTESİ

70

Sosyal Altyapı:

- 1 Üniversite
- 1 Sinema
- 1 Kütüphane

Tarihsel İzler:

- Hurin, Hitit, Urartu, Med, Pers, Roma, Arap, Bizans, Anadolu Selçukluları, Moğollar, Mengücek, Akkoyunlular, Osmanlı
- Kalecik Kalesi, Mongok (Haspet) Kalesi
- Esenlik Cami, Ulu Cami
- Yıldızlı
- Murat Paşa Köprüsü
- Çengili Kilisesi, Çengelli Köyü Kilisesi
- Arak Manastırı
- Küçük Sanayi Höyüğü, Yağcılar Höyüğü,
- 65 Sit Alanı

10 TEMEL SORUN

10

- 1 Tarımsal sanayinin yeterince gelişmemiş olması
- 2 Kültür varlıklarının korunmamış olması
- 3 Su kaynaklarından ve oviden yeterince yararlanılmaması
- 4 İşsizlik, istihdam sorunu
- 5 Kadının toplumsal hayatta etkin olmaması
- 6 Göç sorunu
- 7 Kamusal alanlarının eksikliği
- 8 Afet riskine karşı hazırlıksız olması
- 9 Kentsel yaşam ve mekan kalitesi
- 10 Kamusal alanlara erişim

10 TEMEL FIRSAT

- 1 Doğal değerler
- 2 Doğal ve tarihi çekim noktaları
- 3 Tarımsal üretim verimliliğinin yüksek olması
- 4 Kış, doğa ve dağ sporlarına uygun doğal çevre
- 5 Üniversitenin kurulması
- 6 Mera alanlarının genişliği ve hayvancılığın gelişmiş olması
- 7 Türkiye'nin en büyük ovalarından birine sahip olması
- 8 Tarım ve madencilik rezervlerine dayalı sanayinin gelişmeye başlaması
- 9 Murat Nehri'nin Muş'un hakim doğal peyzaj ögesi oluşu
- 10 Genç nüfus ve işgücü

11

BEK ANALİZİ

Kaynak: KentSEL Strateji

Birikim	Gelenek & görenek Farklı diller Yaşam kültürü Folklorik değerler & dengbejler Efsaneler
Bereket	Mavi (akarsular, göller) Muş Lalesi Muş Üzümü Tütün Şeker pancarı
Beceri	Kuş gözlemciliği Muş Zoreser Balı Alternatif tıp
Bakış	Dini inanç Köken Üretim Doğal sınırlar
Büyüme	Kış sporları Kırsal turizm Eğitim Kültür tanıtımı/Aktarımı Kırsal kalkınma
Beklenti	Gelişme/kalkınma Tarıma dayalı sanayi Tarımsal aktivite

Ekoloji	Nehirler Vadiler Platolar Yaylalar Dağlar Göller
Ekonomi	Tarım ve hayvancılık Arıcılık Ticaret Hizmet sektörü Lojistik Madencilik
Eşitlik	Kadın- Erkek Farklı etnik yapılar Farklı sosyal gruplar
Etkinleştirme	Üniversite Suyun kullanımı
Edinim	Sosyal altyapı Zanaatkarlık Koruma pratikleri Sivil/Kamu ortaklığı
Entegrasyon	Kır-Kent Doğa-Tarım Üniversite- Tarım/Hayvancılık/ Sanayi Bölgesel işbirliği (Bitlis, Van) Kürt-Türk-Ermeni- Arap

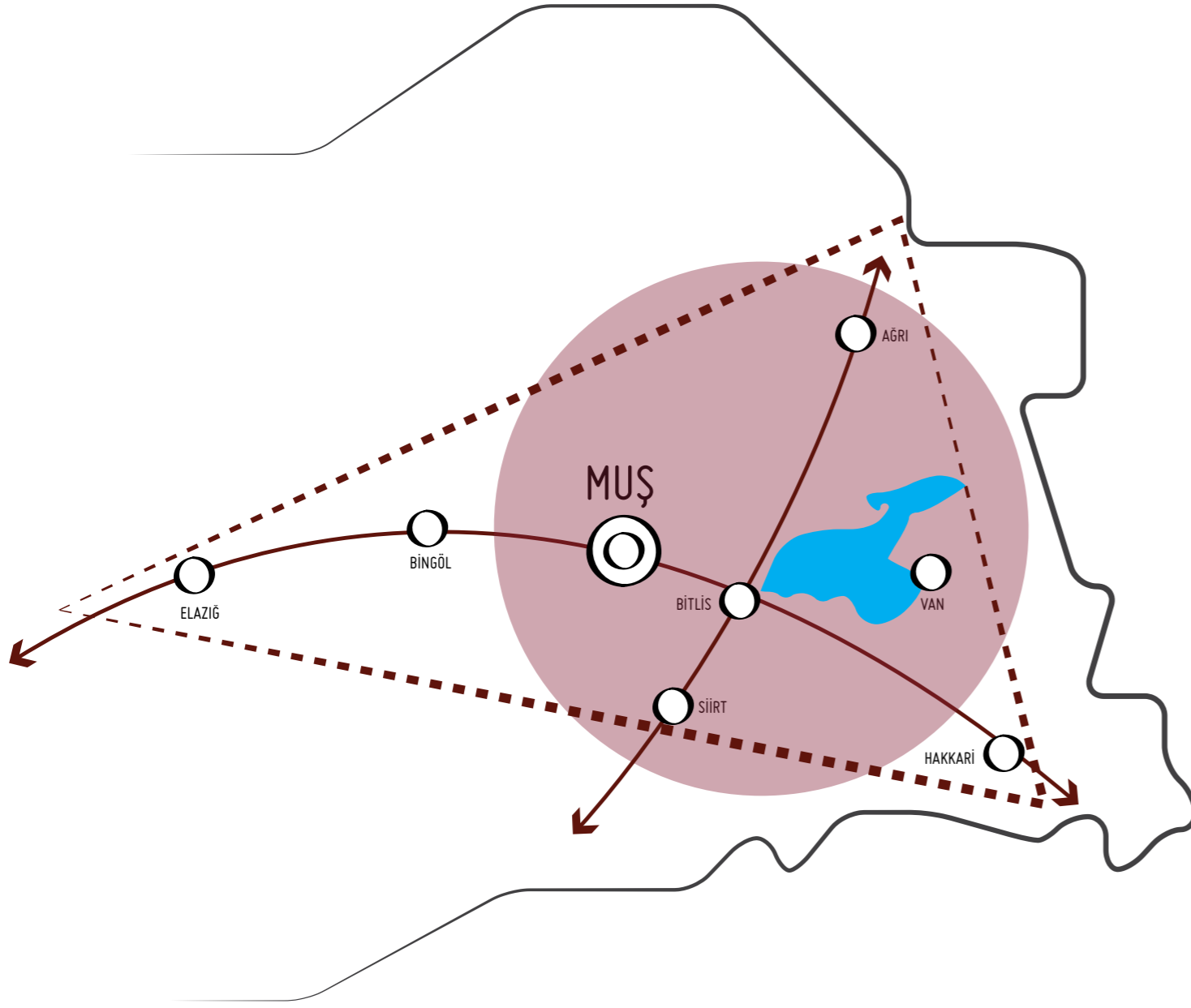
Koruma	Tarım arazileri Tarihi & Kültürel varlıklar Su Mera alanları İnançlar
Kapasite	Akarsular & Sulak alan Ova Bağ & bahçe İşgücü
Kalkınma	Kırsal turizm Kış turizmi Eko- turizm Trekking-Tırmanma-Dağcılık turizmi Hayvancılık
Kimlik	Manevi değerler İki dillilik Hoşgörü Bellek
Katılım	Sahiplenme/Aidiyet Kültür Kolektif yapı
Kurgu	Kır-Kent bütünlüğü Etnik kültürel farklılıklar Tarım& Hayvancılık

BÖLÜM

02

STRATEJİK BAKIŞ
Bölgesel İşbirliği
Kent Kurgusu

BÖLGESEL İŞBİRLİĞİ

MUŞ, BÖLGE İÇİNDE NASIL BİR STRATEJİK ROLÜ ÜSTLENECEK?

Muş, Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı'na bağlı kentlerden Bitlis, Hakkari ve Van illeri ve sınır ilişkisi içinde olduğu Erzurum, Bingöl, Diyarbakır, Ağrı ve Batman illeri ile çeşitli konularda işbirliği geliştirmelidir. Doğu Anadolu coğrafyasının merkezinde bulunan Bitlis ve Van ile birlikte Muş "kış turizmi", "kültür turizmi" ve "eko turizm" temaları ile tarihi, kültürel ve doğal yapı özgünlüğü çerçevesinde bölgesel işbirliği sağlamalıdır.

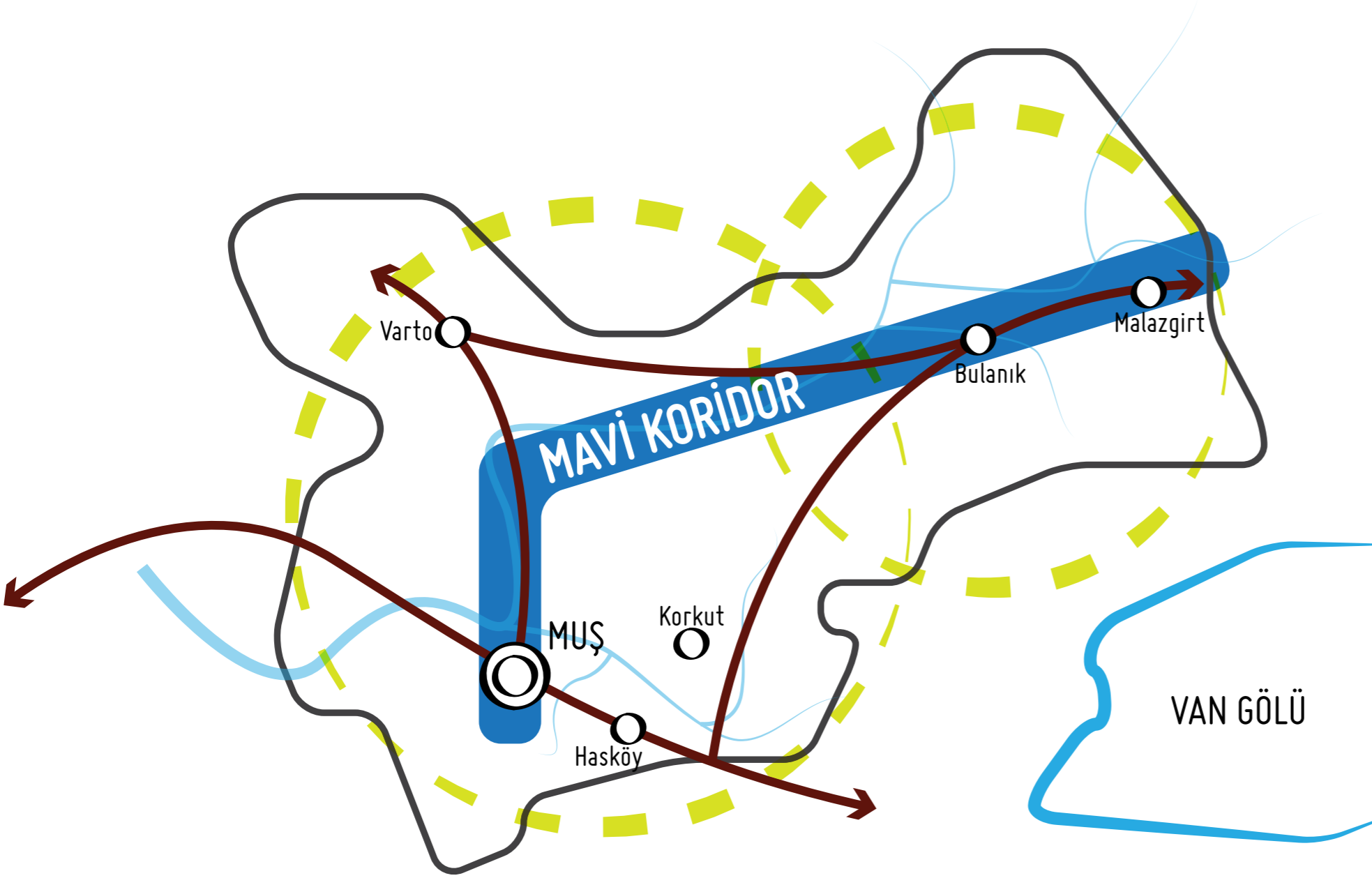
Van Gölünün bereketli havzası içinde yer alan Muş, diğer havza kentleri ile ortak hareket etmelidir. Sınır ilişkisi olan Diyarbakır ve Erzurum Büyükşehir kentleri ile tarımsal ve hayvansal üretim üzerinden ticari ilişkilerini geliştirmelidir. Bölgede gelişmekte olan sağlık teknolojileri konusunda özellikle Van ile sektörel işbirlikleri kurulmalıdır.

KENT KURGUSU

YENİ KENT KURGUSU NE OLACAK?

Muş, kuracağı bölgesel işbirliği ile geliştireceği stratejilerinin yanı sıra kendi özgün sorunları ve değerleri dikkate alınarak kentsel ölçekte üreteceği stratejiler ve önceliklerine göre kentsel vizyon ile kendi kent modelini oluşturmalıdır. Bu bağlamda, Muş kent kurgusunu oluşturacak öncelikler şunlardır:

- Tarımsal üretim ve tarımsal sanayi merkezi
- Hayvancılık
- Kültürel ve Doğal Varlıkların Korunması & Kullanılması
- Kır-Kent bütünleşmesi
- Üniversite-Sanayi işbirliği
- Kır turizmi, Kış Turizmi ve Kültür Turizminin odak noktalarında Kır-Kent bütünleşmesinin deneyimlenmesi
- Afet riskine göre kent planlaması

BÖLÜM

03

VİZYON

Bölgesel Vizyon
Kentsel Vizyon

BÖLGESEL VİZYON
HAVZA İÇİNDE BÖLGESEL İŞBİRLİĞİ

KENTSEL VİZYON
BÖLGE İÇİNDE KIR-KENT EŞİTLİĞİ

BÖLÜM

04

3X3 VİZYON ve EYLEM
ÇERÇEVESİ
Vizyon Çerçevesi
Eylem Çerçevesi

VİZYON ÇERÇEVESİ 3x3 EYLEM ÇERÇEVESİ

1 FARKLILIK

1 Malazgirt Ovası:
Tarihsel Bellek

2 Su:
Yaşamsal Değer

3 Köprü:
Kültürel
Katmanlar

2 TEMA

1 Eklemlenme:
Kır ve Kent

2 Özgün:
Kültürel
Değerler

3 Süreklilik:
Üretim ve
Kültür

3 STRATEJİ

1 Kalkınma:
Yerel ve Kırsal

2 İşbirliği:
Üreten
Üniversite

3 Bütünleşme:
Mekan & Üretim
& Kültür

MUŞ'UN GELECEĞİ

1 SEKTÖR

1 Tarım:
Öncü Sektör

2 Hayvancılık:
Canlanan Sektör

3 Tarım ve
Hayvancılığa
Dayalı Sanayi:
Yenilikçi Sektör

2 PROGRAM

1 Çevre:
Ekolojik
Duyarlılık

2 Katılım:
Yerel Katılım

3 Ekonomi:
İstihdam
Olanakları

3 PROJE

1 Toprak:
Dayanışma
Ekonomisi

2 Pazarlar:
Paylaşım
Ekonomisi

3 Afet:
Yaşam Riskleri

VİZYON ÇERÇEVESİ

3 FARKLILIK

3 TEMA

3 STRATEJİ

Malazgirt Ovası

Eklemlenme

Kalkınma

Su

Özgün

İşbirliği

Köprü

Süreklilik

Bütünleşme

3 FARKLILIK

1 Malazgirt Ovası

Tarihsel Bellek

Muş iline bağlı Malazgirt birçok medeniyetin izlerini barındırmasının yanında Anadolu tarihi için önemli bir olaya da sahne olmuştur. Malazgirt Ovasında tarihi bir olaya sahne olan savaş alanının korunması ve tarihin canlandırılmasına yönelik birtakım çalışmalarla tarihsel bellek korunmalıdır. Tarihi öneme sahip olan Malazgirt, bölgede bu özelliği ile farklılaşan bir çekim merkezi olacaktır.

2 Su

Yaşamsal Değer

Muş akarsuları, gölleri ve sulak alanları ile su ögesinin sunduğu üretimsel, rekreatif, turistik ve sportif etkinliklerin gerçekleştirilmesi için büyük bir potansiyele sahiptir. Murat Nehri Muş ili bütününde önemli bir doğal coğrafi değerdir. Bütünüyle kendisinde ve çevresinde belirlenen odaklarda su ve suyla ilişkili çeşitli kullanımların örgütlenmesiyle teşvikiyle daha fazla gündelik hayat içerisinde dahil edilerek faydalanılmalıdır.

3 Köprü

Kültürel Katmanlar

Antik kentleri, höyükleri, manastır ve kilise yapıları, yerleşim merkezlerindeki geleneksel konut yapıları ve tarihi ticaret merkezi, han, hamam ve camileri ile birçok fiziksel, tarihi ve kültürel değere sahip olan Muş'ta bu kültürel varlıkların korunması ve bütüncül bir şekilde yeniden değerlendirilmesi öncelikli olmalıdır. Birçok kültürel katmanı olan Muş'ta Urartu uygarlığından Selçuklu, Osmanlı ve Türkiye'nin, Kürt, Ermeni, Türk ve Arap etnik kültürlerin oluştuğu katmanlarla oldukça zengin olan Muş'un bu zenginliği geçmiş ve gelecek arasında önemli köprüler ortaya çıkarmaktadır.

3 TEMA

1 Eklemlenme

Kır ve Kent

Muş'un temel ekonomisinin tarımsal üretim ve hayvancılığa dayanıyor olması ile 1990'lardaki köy boşaltmaları ile tahrip olmuş kırsal alandaki sosyo-ekonomik ve mekansal doku son zamanlarda tarımın ve hayvancılığın geliştirilmesiyle birlikte yeniden canlanmaya başlamıştır. Ancak bu dönemlerde kente nüfuz eden ve halen kırsal üretimin yeterli istihdam sağlayamaması nedeniyle kırdan-kente göç devam etmektedir. Bu durum kentin de demografisini, sosyo-ekonomik yapısını ve fiziksel mekan biçimini değişime uğratmıştır. Kentin bu kırsal üretim biçimi ile baskın kırsal kimliğinin dikkate alan bir yaklaşımla yeniden ele alınması gerekmektedir. Kentlerde tarım ve hayvancılığa dayalı ticaret, lojistik, eğitim, sanayi ile kentsel işlevler sunumu sağlanmalıdır. Mekansal olarak da kentlerin çeperinde kır-kent bütünleşme/ikilisi kentsel tasarım ve kodlama ile projelendirilmelidir.

2 Özgün

Kültürel Değerler

Muş'un sahip olduğu özgünlükler kentin ve kültürün sahiplenilmesi ve aktarımı için önem teşkil etmektedir. Kentin farklı yönleri, değerleri ile hem yerel kültürel bilincin artmasına, aktarımına hem de turizm için çekici unsurları üretmesi bağlamında önemlidir. Tescil edilme niteliğindeki "Muş Lalesi", "Muş Üzüümü" ile bağcılık&şarap üretimi faaliyetleri öncelikli olarak ilgilenilmesi gereken tikelliklerdir. Kültürel açıdan ayrıca Dengbejler bir başka ilgi odağı oluşturma özelliği taşımaktadır. "Dengbej" kelime anlamı olarak sese biçim, hayat, renk verendir. Doğu Anadolu'da Serhat Bölgesi olarak anılan (Van, Erzurum, Kars, Ağrı, Muş) bölgede bilhassa Muş'ta bulunan Dengbej kültürü Kürtçe dil bilimi/kürdoloji açısından önemlidir. Kürtçe dili sözlü eserler(türküler, hikayeler vb.) yoluyla aktarımı sağlanmış bir dil olma özelliği taşıması bakımından ve bunun tipik biçimlerinden birini üreten Dengbejlerin halen Muş'ta etkin olması bu kültürel yapının sürekliliği açısından sahip çıkılması gereken husustur.

3 Süreklilik

Üretim ve Kültür

Muş'taki yerleşmelerde kentleşme ve sanayileşmenin gelişimi kontrollü / özenli bir biçimde kırsal alanı/faaliyeti dikkate alarak esas üretim alanındaki sürecin sürdürülebilir kılınması için önemlidir. Bölgenin ekonomisinde büyük önemi olan mera ve tarımsal arazilerin korunması, ekolojik dengeyi bozacak müdahalelerin engellenmesi, kültürel ve doğal değerlerin korunması ile doğal çevrenin sürdürülebilirliğini ve bu döngünün sürekliliğini sağlayacak biçimde arazi kullanım kararları ile mekansal kurgusu yapılmalıdır.

3 STRATEJİ

1 Kalkınma

Yerel ve Kırsal

Muş'un mevcut potansiyelleri içerisinde tarım ve hayvancılık sektörü önde gelmektedir. Bu nedenle tarım ve hayvancılık sektöründe yaşanacak gelişmeler özellikle kırsal kalkınmanın gerçekleştirilmesinde temel bir girdidir. Bu yaklaşım doğrultusunda tarım ve hayvancılık sektörünün organize hale getirilmesi, tarım ve hayvancılıktan elde edilecek ürünlerin işlenmesine yönelik yatırım bölgelerinin seçilmesi, elde edilen ham/mamul maddenin pazarlanması konusunda organizasyonun tanımlanması, tarım ve hayvancılığa girdi sağlayan/sağlayacak sektörlerin tanımlanması ile mekansal desen de şekillenecektir. Ulusal ve yerel tercihler doğrultusunda, mevcut ve gelişmesi olası sektörlerin desteklemesi, kırsal kalkınmanın sağlanması hedeflerine bağlı olarak, sektörler bazında yapılan değerlendirmeler sonrasında, yerelin sahip olduğu potansiyelin etkin kullanımı ile ekonomik açıdan kendine yeterli bir bölge oluşturarak Muş'un bölgesel ve ulusal ticari ilişkilerini güçlendirilmesi sağlanmalıdır.

2 İşbirliği

Üreten Üniversite

Üniversite ile yapılan sektörel işbirlikleri hem teorik hem uygulamalı biçimde yerel dinamikleri destekleyecektir. Öncelikli olarak Tarım ve Hayvancılık Araştırmaları Enstitülerinin kurulması, tarım makineleri alanlarında Ar-Ge çalışması yürütebilecek Araştırma Merkezlerinin ve Akademik birimlerin oluşturulması, tarım ve hayvancılığa dayalı sanayi için çeşitli araştırmaların yapılarak bu alandaki gelişmeleri yönlendirmelidir. Ayrıca, Endüstriyel tesislerin teknolojik gelişimini arttırmak, Ar-Ge çalışmalarını kolaylaştırmak ve üniversite-sanayi işbirliğinin geliştirilmesi amacıyla Teknopark projesinin hayata geçirilmesi gerekmektedir.

3 Bütünleşme

Mekan & Üretim & Kültür

Temel üretim biçimleri ve kültürel değerlerinin mekansal bir kurgusunun bugünün paradigması içerisinde bütüncül bir şekilde değerlendirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Kırsal-Kentsel eklemlenmenin önündeki sosyal, ekonomik, mekansal sorunların çözümü, yerel insiyatiflerin katılımıyla oluşturulan dayanışmacı/ uzlaşılı kültürü ile kültürel, tarihi ve doğal değerlerin korunmasını bir bütün halinde tutarlı siyasaların üretilmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

EYLEM ÇERÇEVESİ

3 SEKTÖR

3 PROGRAM

3 PROJE

Tarım

Çevre

Toprak

Hayvancılık

Katılım

Pazarlar

Tarım ve
Hayvancılığa Dayalı
Sanayi

Ekonomi

Afet

3 SEKTÖR

1

Tarım

Öncü Sektör

Muş Ovası, Bulanık Ovası, Malazgirt Ovası ile Doğu Anadolu Bölgesinin tarıma en elverişli toprakları Muş'ta bulunmaktadır. Temel ekonomik sektör olan tarımın teşvik edilmesi ve geliştirilmesi sağlanmalıdır. Mutlak tarım arazilerinin, sulu tarım alanlarının korunması, bu alanlar üzerindeki ve çevreindeki yapılaşma, toprak ve su kirliliği gibi sorunlara karşı tedbirlerin alınması gerekmektedir. Tarımın geliştirilmesinin kırsal kalkınmaya da kuşkusuz önemli katkısı olacaktır. Bu çalışmalar gibi bölgenin tarımsal üretim gücünü geliştirici yöntemlerle tarımsal üretim arttırılmalıdır.

2

Hayvancılık

Canlanan Sektör

Bölgedeki politik nedenlerden ötürü yaylaların yasaklanması Muş'ta hayvancılığı çok olumsuz etkilemiş olsa da çözüm süreci ile birlikte hayvancılık sektörünün canlanması ve hayvancılığa bağlı ürünlerin artması kuvvetle muhtemeldir. Bu süreçle, hayvancılık için ihtiyaç duyulan mera alanlarının eksikliği ortadan kalkacak ve yeterli mera alanına ulaşacaktır. Var olan meraların korunmasına yönelik siyasalar geliştirilecektir. Organize hayvancılık bölgeleri kurularak hayvan sağlığı, yem ürünleri ve pazar olanakları ile sağlık ve ticaret için ortak ilişkilerin kurulması hedeflenen bu alanda örgütlenme ve dayanışma yoluyla sektörel gelişme sağlanacaktır. Hayvancılığa dair hem entegre et ve süt tesislerinin hem de hayvancılığa dayalı ürün paketleme tesislerinin özendirilmesi ve geliştirilmesi hayvancılığın sanayi ile olan bağına kuracaktır. Geniş ürün seçkisiyle ürün kapasitesini arttıracaktır.

3

Tarım ve Hayvancılığa
Dayalı Sanayi

Yenilikçi Sektör

Tarım öncülüğünde hayvancılık sektörünün de hakim olduğu bir kırsal üretim biçiminin sanayi ile olan ilişkisi zayıftır. Özellikle Muş il merkezinde tarım-hayvancılık faaliyetlerinden elde edilen ürünlerin işlenmesi konusunda uzmanlaşmış bir sanayi sektörünün geliştirilmesi öncelik taşımaktadır. Tarım ve hayvancılığa bağlı ürünlerin sanayi ile birleşmesi ile de yerel kalkınma sağlanacaktır. Muş bu ürünlerin ülke pazarına sunulmasıyla için ticari faaliyetlerin desteği ile gelişecektir. Muş tarımsal üretim ve tarımsal sanayi merkezi olarak özelleşen bir merkez konuma gelmelidir.

3 PROGRAM

1

Ekolojik Duyarlılık

Muş bozulmamış/tahrip olmamış doğal çevre dokusu ile sahip olduğu değerleri çevre koruma ilkeleri çerçevesinde korumalıdır. Kır-kent eklemlenmesi vizyonu ile bu ilkelere uyum gösteren bir mekânsal biçim önerisi koruma pratiklerini de içermektedir. Kırsal doku kimliğinin öne çıktığı doğal değerleriyle zengin Muş'ta çevre dostu, tüketim kültürünü azaltan, kaynakların korunmasına dair duyarlı projeler geliştirilmelidir. Mutlak tarım arazileri, meraları, akarsuları, gölleri, yaylaları ile ekolojik dengesini koruyan üretim ve yaşam biçimi ile buna paralel bir gelişme öngörülmelidir.

2

Yerel Katılım

Yerel sorunların tespiti, çözüme yönelik fikirlerin, önceliklerin ve yöntemine dair yerel inisiyatiflerin aktif katılımını sağlayarak; kentsel ve kırsal meseleler üzerinde bir taraf olarak değerlendirmeleri göz önüne alınmalıdır. Kamu kurum kuruluşları, yerel yönetimler, üniversite, sivil toplum örgütleri, meslek odaları, mahalli dernekler gibi yerel örgütlenmelerin ve kurumların birlikte ortak konular üzerinde karar alma süreçlerine katılımı teşvik edilmelidir. Böylelikle yerel katılım kültürünü ve yerel ortaklığı sağlamak, ortak sorunlara ortak çözümler geliştirmek, yerel dayanışmayı sağlamak mümkündür olacaktır. Ayrıca kadın emeği ve siyasi alandaki mücadelesinin büyük önemi olan Doğu Anadolu bölgesinde Muş'ta, özellikle kadının toplumsal hayattaki rolünün daha etkin kılınması yönünde çalışmalar yapılmalıdır.

3

İstihdam Olanakları

Niteliksiz iş gücü ve istihdam olanaklarının sınırlı oluşu nedeniyle ekonomisinde tespit edilen istihdam sorunu kent kurgusu vurgusundaki kırsal ve yerel kalkınma, üniversite ile olan işbirlikleri, tarım ve hayvancılığa dayalı sanayinin kuruluşu ile çözüm bulacaktır. Bu sektörlerin yanında kültürel&tarihi koruma ile kış sporları için uygun çevresel mekânlar çeşitli turizm tesislerinin ve faaliyetlerinin bölgede yer almasına yol açacaktır. Turizm sektörü de genç nüfusa bu alanda farklı istihdam olanakları yaratacaktır. Yerel ekonomik kalkınma sağlanacak ve işsizlik sorunu çözüme kavuşacaktır.

3 PROJE

1

Tarım Toprağı:

Muş'un en önemli varlığı tarım arazileri ve tarımsal üretim olup tarım toprağının organizasyonu, tarımsal alanların tasarımı, tarım- toprak kooperatifleri ile köylerin yerleşim desenlerini ve bağlantılarını, ilişkilerini düzenleyen projeler ile kırsal tarımsal kimlik geliştirilmelidir. Muş Ovası ve Bulanık Ovasında kırsal düğüm noktaları oluşturularak tarım toprağının mülkiyet sınırlamalarının ötesinde bir araya gelerek dayanışma ekonomisi desteklenecek, üretim-tüketim ilişkisi kurulacaktır.

Tarım toprağı koruma ve ıslah projeleri hayata geçirilmeli ve tarımsal üretim çeşitliliği üretim kapasitesini arttırılmasını sağlayıcı araçlarla tarımsal üretim desteklenmelidir. Muş'un simgesel ürünü olan Muş Lalesi için özel "Lale tarlaları" geliştirilmelidir.

Kent Toprağı:

Kırsal kimliğin kentsel kimlikle iç içe olduğu kentsel topraklar/araziler kır-kent eklemlenmesi teması ile ele alınmalıdır. Kent toprağındaki kır tezahürü, kent-kır geçiş alanları tasarımı, bu temayla kamusal mekanların nasıl tasarlanacağı ve nasıl konut tipolojileri üretilebileceği konusunda çalışmalar yapılmalı ve uygulmalıdır. Kent vizyonuna ilişkin tutarlı mekansal biçim arayışı önemli bir projedir. Kentsel peyzaj ögesi olarak da gerçek lalenin kullanımı teşvik edilmelidir.

3 PROJE

Pazarlar

2 Paylaşım Ekonomisi

Muş'un tarihi İpek yolu üzerinde yer alan bir coğrafyada bulunuyor olması bölgede ticaret konusunda bir tarihsel birikim geçmişinin varlığını işaret etmektedir. Bu durumun sirayet etkisiyle geleneksel iktisadi girişimciliğin tarihsel bağlamı ile bugünün kır-kent eklememesi projesi için ekonomik ve sosyal hattın/işkilenenin ilk adımını Pazarlar oluşturulmalıdır. Tarımsal, hayvansal ürünlerin, geleneksel el sanatları ürünlerinin sunulduğu/

ticaretinin yapıldığı özelleşmiş pazar alanları ile kır-kent bütünleşme eklememesi gayesi başarıya ulaşacaktır. Süt ve süt ürünleri pazarı, et ve et ürünleri pazarı, sebze pazarları, Muş üzüm pazarları, yöresel bitkisel ürün pazarları, dokumacılık/ kilimcilik pazarları gibi çeşitlenmeler oluşturulmalıdır.

3 PROJE

Afet

3 Yaşam Riskleri

Muş'ta halihazırda var olan yapı stoğu/biçimi ve yapılaşma anlayışı ile ülke genelinde de olduğu gibi temel etik ilkeleri uygulamaktan uzaktır. Yapılaşmanın yer seçimi konusunda yapılan yerleşim alanlarının su yataklarına yakın bölgelere, dayanıksız zemin ve alüvyon araziler üzerine kurulması, heyelan, kaya düşmesi ve çığ olaylarının sıklıkla yaşandığı alanlarda istinat duvarlarının eksikliği, imar planlarının izin vermediği kat yüksekliklerinde, çekme mesafelerinde, mimari statikte ve yapı malzemelerinde yapılaşma gibi yanlış uygulamalar halen devam etmekte olup, büyük risk oluşturmaktadır. Bu uygulamalar doğa hareketlerinin finansal ve sosyolojik afetlere dönüşmesine neden olmaktadır. Afet öncesinde yaşanan bu yanlış uygulamaların yanı

sıra afetlerle sıklıkla karşı karşıya gelinerek kayıplar yaşanmaktadır. Muş-Varto'da meydana gelen depremler Doğu Anadolu bölgesinin tarihindeki en büyük depremlerdendir. 1. derece deprem bölgesi olan Muş'ta afet riskine yönelik çalışmalar mecburidir. Bölge'de afet sonrasında insani ihtiyaçları karşılamaya yönelik senaryoların da eksikliği Bölge halkı için var olan riski arttırmaktadır. Bu riske yönelik afet öncesi sakinim planları ve sonrası için afet eylem planları yapılmalıdır. Afet lojistik merkezi gibi merkezler kurulmalı. Afet zamanı toplanma mekanları planlanmalı. Afet konusunda halk bilinçlendirilmeli. En önemlisi düzenli yapılaşma ve yapı kalitesi için daha yerel yönetimler daha dikkatli ve özenli olmalıdır.

BÖLÜM

05

MUŞ'UN GELECEĞİ İÇİN
10 TEMEL İLKEMUŞ'UN GELECEĞİ İÇİN
10 TEMEL İLKE

1. **MAHALLİ:** Yerel Yöreye Özgü
2. **MERKEZ:** Tarımsal Merkez
3. **MEYDAN:** Kamusal Ortak Alanlar
4. **MİRAS:** Kültürel ve Tarihi Miras
5. **MODEL:** Kentsel & Kırsal Müşterekler
6. **MÜCADELE:** Afet
7. **METAMORFOZ:** Kır-Kent Eklemlenmesi
8. **MOBİLİZE/MOBİL:** Ulaşım Bağlantıları
9. **MÜZİK:** Kültürel Devinim
10. **MEDENİ:** Kent Kültürü

MAHALLİ: YEREL YÖREYE ÖZGÜ

Muş yöresine özgü tarımsal ürünler Muş Lalesi, Muş Üzüümü gibi öne çıkabilecek ürünlerin tanıtımı ve üretim açısından teşviki yapılmalıdır. Bu değerleri konu alan festivaller doğa ve kültürel diyalektik ilişki düzleminde kurgulanarak farklı alanlarda gerçekleştirilmelidir.

Yöreye özgü yerel mimari doku özellikleri analiz edilmeli ve uygun sunum teknikleri ile kültürel değerler ortaya çıkarılarak bir turizm değeri oluşturmalıdır. Bu kırsal yerleşmelerdeki korunmuş yerel dokular bölge içindeki kültürel ve doğal ittifaklar içinde yer almalı ve bağlamsal bir bütünlük oluşturmalıdır.

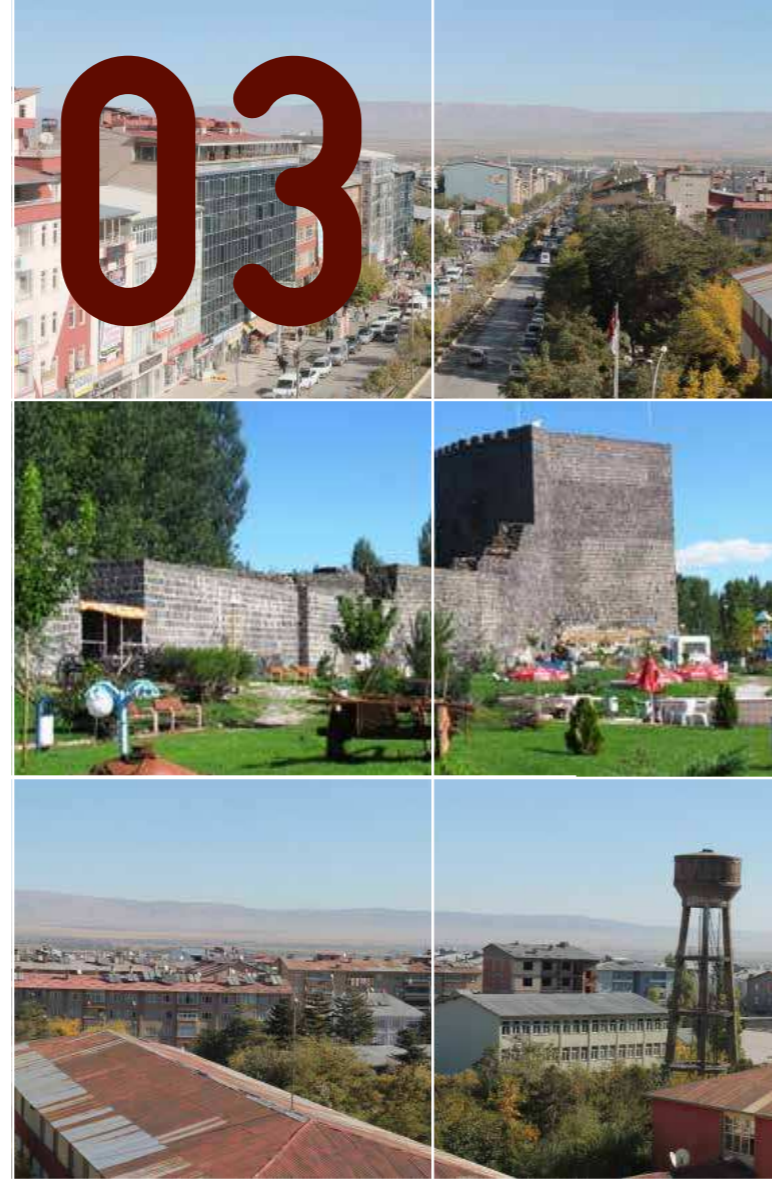

MERKEZ: TARIMSAL MERKEZ

Muş, Muş ve Bulanık ovaları ile bölgenin en geniş tarım topraklarına sahiptir. Bu avantaj, tarım ve tarıma dayalı ürünlerin sanayisinde kullanılacak yoğun emek, sermaye ve teknoloji ilişkileri ile Doğu Anadolu bölgesinde bir tarımsal merkez olmasını sağlayacaktır. Muş, üniversite, hayvancılık, sanayi, ticaret ve lojistik ile entegre olmuş organize tarımsal üretim odağı olacaktır.

MEYDAN: KAMUSAL ORTAK ALANLAR

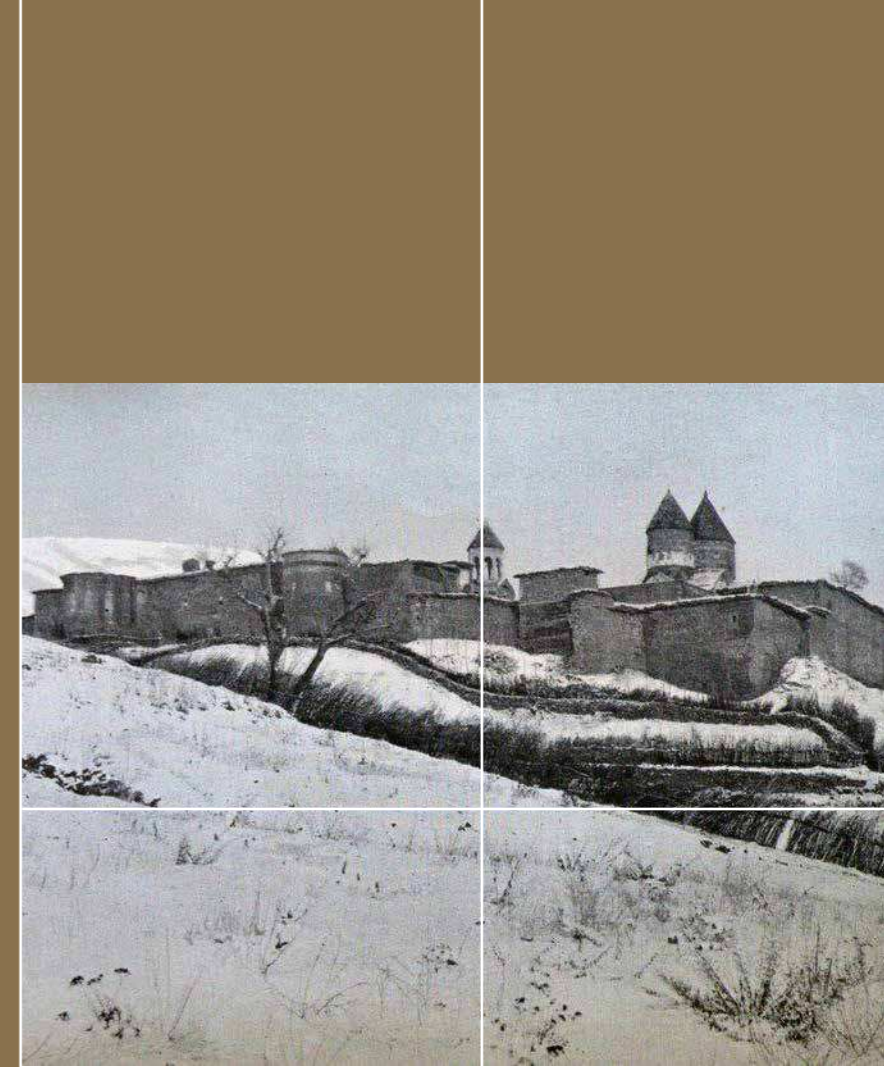
Muş kentsel yaşamda kentlilere yeterli kamusal kullanımlar sunamamaktadır. kentsel alanlarında özellikle eksikliği tespit edilen kamusal alanların, meydanların üretilmesi ve mevcut kent biçimine uygun şekilde tasarlanması gerekmektedir. Bu kentlerin mekansal kalitesini arttırarak toplumun sosyalleşmesi ve yeni kent deneyimleri yaşamasına olanak tanıyacaktır.

MİRAS: KÜLTÜREL ve TARİHİ MİRAS

Anadolu tarihi açısından önemli medeniyetlerin izlerini barındıran Muş'ta bu özelliğin ortak miras olarak korunmalıdır. Arkeolojik, tarihi ve kültür değerleri korunarak, bu değerler turizm faaliyetleri kapsamında çeşitli şekillerde kullanılmalıdır. Tarihi katmanlar, sosyal çeşitlilik ve kültürel farklılıklar ile ön plana çıkarılarak korunmalı ve gelecek kuşaklara aktarılmalıdır. Koruma ilkeleri yaşayanları ile birlikte geliştirilmeli. Halkın sahiplilik duygusu arttırılmalı ve koruma bilinci oluşturulmalıdır.

04

MODEL: KENTSEL & KIRSAL MÜŞTEREKLER

Muş kentsel ve kırsal alanda yaşam müşterekleri ile birlikte sorunların belirlenmesi, ortak çözüm önerilerinin gerçekleştirilmesi konusunda katılımcı bir yaklaşım geliştirmelidir. Hem yerel yönetimler hem de merkezi otoriteler ilke edinmeli ve dayanışmacı bir örgütlenme modeli oluşturmalıdır.

05

06

MÜCADELE: AFET

1.derece deprem bölgesinde yer alan Muş, hem depreme hem de diğer afet risklerine karşı yoğun bir direnç programı hazırlamalıdır. Bu bölgede afete hazırlık, merkezden yerele tüm idarelerin ilgili birimlerinde denetlenmelidir. Afet durumu üç aşamada incelenmeli, öncesi hazırlıkları eksiksiz yapılmalı, afet sırası müdahale biçimleri ve sonrası için ilkeler tanımlanmalıdır.

Kentte yeni kurgulanacak iş ve yaşam alanları, afete dirençli kent modeli şeklinde temelden izolasyonlu yeni teknolojiler düşünülerek yapılan yapılar ve doğru konumlanmış açık alanlarda tüm ölçeklerde düşünülmelidir. Afet öncesi yapı güçlendirmeleri yapmak, bilimsel verilere dayalı tahliye işlemi yapma ve halkı bilinçlendirmek esastır. Acil durum Planı Merkezi Komuta Sistemi ile çalışmalı önceden belirlenmiş toplanma alanları hakkında halk bilgilendirilmelidir.

METAMORFOZ: KIR-KENT EKLEMLENMESİ

Muş'ta hakim olan kırsal kimlik ve yaşam biçimi, zamanla kentsel yapının içinde kendini göstermiştir. Kırsal yaşam dönüşerek kentsel biçime doğru farklı bir oluşum üretmiştir. Bu özgün sosyo-mekansal durum nedeniyle, kentteki kırsal yaşam alışkanlıklarının birbirine karşıt bir yapılanma olmaktan ziyade nasıl bir kentleşme modeli ile yaşatılabileceği tartışılmalıdır.

MOBİLİZE/MOBİL: ULAŞIM BAĞLANTILARI

Muş Doğu Anadolu Bölgesinde önemli bağlantı yolları üzerindedir ve hava yolu, kara yolu ve demir yolu ile farklı ulaşım modlarına sahip olması nedeniyle insan ve madde/ürün mobilizasyonunu sağlamaktadır. Ulaşım altyapısının görece gelişkin olması ekonomik ilişkiler açısından hem ham maddeye ve hem de pazara ulaşım için de olumlu/ pozitif bir etken olmuştur.

MÜZİK: KÜLTÜREL DEVİNİM

Muş yöresindeki sözlü edebiyat ve türküler önemli kültürel değerleri oluşturmaktadır. Kürt nüfusun fazla olduğu Muş şehrinde “Dengbej” kültürü kürt dili sözlü aktarım açısından çok önemlidir. Dengbejler, türküler gibi dil ve kültürün müzikle ve sanatla aktarımının en tipik örneklerinden biridir. Bu tip kültürel özelliklerin yok olmaması, popüler kültürün ağırlığıyla ezilmemesi veya siyasi olarak etnik asimilasyonla nedeniyle olaşabilecek kültür yitiminin önüne geçilmeli ve kültürel değerler korunmalıdır, yaşatılmalıdır.

46

09

MEDENİ: KENT KÜLTÜRÜ

Muş yıllardır orta doğu medeniyetlerine ev sahipliği yapmış ‘medeniyetlerin beşiği’ olarak da anılan Mezopotamya bölgesindedir. Tarihten bu yana medeni olma kentli olma kültürünü sürdüren coğrafya 21.yüzyıla gelindiğinde değişen ve gelişen dünyaya ayak uydurmakta zorlanmış; bir arada yaşama kültürüne filtreler koymaya başlamıştır. Kır/Kent eklemlenmesi vizyonu ile yola çıkan Muşta; kır/kent, kadın/erkek, avantajlı/dezavantajlı grupların arasındaki kolaylıklara ulaşma ve kent yaşamını deneyimleme farklılıklarını ortadan kaldırmak ilkedir.

47

			58 SIVAS	64 UŞAK	36 KARS				
			59 TEKİRDAĞ	65 VAN	70 KARAMAN	46 KAHRAMANMARAŞ			
	42 KONYA	50 NEVŞEHİR	60 TOKAT	66 YOZGAT	71 KIRIKKALE	49 MUŞ	24 ERZİNCAN		
14 BOLU	43 KÜTAHYA	51 NİĞDE	61 TRABZON	67 ZONGULDAK	72 BATMAN	74 BARTIN	77 YALOVA	16 BURSA	
40 KIRŞEHİR	44 MALATYA	52 ORDU	62 TUNCELİ	68 AKSARAY	73 ŞİRNAK	75 ARDAHAN	78 KARABÜK	17 ÇANAKKALE	
41 KOCAELİ	45 MANİSA	54 SAKARYA	63 ŞANLIURFA	69 BAYBURT	76 İĞDIR			18 ÇANKIRI	79 KİLİS
07 ANTALYA	01 ADANA							80 OSMANİYE	
08 ARTVIN	04 AĞRI							81 DÜZCE	47 MARDİN
15 BURDUR	03 AFYON								
27 GAZİANTEP	05 AMASYA	10 BALIKESİR	19 ÇORUM	30 HAKKARİ	53 RİZE	48 MUĞLA	55 SAMSUN	28 GİRESUN	09 AYDIN
	06 ANKARA	11 BİLECİK	20 DENİZLİ	31 HATAY	38 KAYSERİ	57 SİNOP	56 SİRT	29 GÜMÜŞHANE	
	02 ADIYAMAN	12 BİNGÖL	21 DİYARBAKIR	32 İSPARTA	39 KIRKLARELİ		37 KASTAMONU		
		13 BİTLİS	22 EDİRNE	33 İÇEL	25 ERZURUM				
			23 ELAZIĞ	34 İSTANBUL	26 ESKİŞEHİR				
				35 İZMİR					

81 KENT VİZYON